

Hekseforfølgelse i Snedsted.

Ved HENR. LAURSEN.

HVERT SOGN har sin Heks og hver By sine Trolde, men Snedsted Sogn havde i 1686 hele tre Hekse, de to endda i samme By. Hvad der har givet Stødet til, at de netop i dette Aars Efteraar blev sat under Anklage, fremgaar ikke af Akterne, men det var uden Tvivl Sognepræsten i Snedsted, Magister Holger Sørensen Schandorph, som satte Forfølgelsen i Gang. Den første af de anklagede slap med Skrækken, den anden slap kun med Nød og næppe, den tredies Sag fik en tragisk Udgang.

VALBORG CHRISTENS DATTER.

1686 28. *September*. Mads Michelsen i Hassing, forordnet Delefoged i Hassing Herred, paa kongl. Maj.s Vegne, havde stævnet Valborg Christensdatter i Snedsted, sal. Christen Boesens Efterleverske, til Tingsvidnes Paahør anlangende Trolddomsrygte, som hun skal være berygtet for. Og fremstod da Vidnespersonerne Rasmus Nielsen og Niels Svendsen i Aarup, Peder Salmandsen paa Midholm, Jens Jensen i Elsted, Jens Andersen i Bersted, Mogens Pedersen, Niels Christensen og Tomes Jensen i Snedsted, som vidnede med Ed efter Loven, at Valborg Christensdatter en Tid lang har været mistænkt og berygtet for Trolddom, og for ungefær fire Aar siden, da hendes Mand Christen Boesen døde, fik Niels Nielsen i Korsgaard to Bæster der i Gaarden, som han tog til sig, og siden den Tid er hans Bæster i ynkelig Maader omkommet, bortpint og øjnene udbollet af Hovederne, og nu har han ikke uden eet i Behold, hvorved han er blevet en forarmet Mand. Endvidere vidnede de, at den 10. Søndag Trinitatis sidst forleden hørte de Niels Nielsen blev tilspurgt i Snedsted Kirke, hvad hans Tanke var herom, om han vilde frikende Valborg Christensdatter for Skyld efter slig Ry og Rygte, dertil han svarede, at det kunde han ingenlunde, men Gud er alting bedst bekendt. Endvidere vidnede de, at de har hørt sige, at Jens Rysgaard, som nu ved Døden er af gangen og var berygtet for Spøgen, skal have haft Tilhold hos Valborg Christensdatter og hendes Mand. Peder Salmandsen vidnede fremdeles, at salig Jens Madsen i Snedsted sagde til ham, mens han levede, at Valborg og hendes Mand havde taget hans Forældres Køers Mælkind, men han fik Raad derfor, og de fik deres Mælkind igen.

Derefter fremlagde Niels Christensen Sognepræstens, hæderlig og højlærde Mand Mag. Holgers underskrevne Attest, lydende som følger: Wolborig Christensdatter i Snedsted haffuer nu paa ni aars tid oc paa tiende, ieg har veret præst til Snedsted, veret for Trolddom meget berygted, oc den 11. Aug. sist forleden bekiende hun for mig oc Jens Andersen i Giersbøll, at hun hafde lærdt at signe af en gammel quinde i Sundby i Mors nafnlig Jahan oc har signed En, som hafde onde øine, sagde hun lærde det, der hun var 4 aar gammel, oc der hun bleff tilspurd, huad raad hun vidste Niels Korsgaard, for at hand kunde faa at vide, huem hans schademand var, som hafde forgiort hans bæster, sagde hun, det kunde hand faa at vide hos den, som hafde *Cyprianus*, da bleff hende suaret, huad

hun vidste af Cyprianus at sige, der till hun iche vilde suare. Endelig sagde hun: Jeg vil dø, jeg vil halshuges oc inted brendes. Dette er saa sant hielp mig Gud oc Hans Hellige ord. Snedsted 23 Sept. 1686. Holger Sørensen Schandorph.

Valborg Christensdatters Sag blev ikke videre forfulgt, man har vel indset, at de tilvejebragte Oplysninger var for spinkelt et Grundlag at rejse en Proces paa.

METTE JENS DATTER.

1686 23. *September*. Hr. Oberstlieutenant ædle og velbyrdige Jacob Sparre til Raastrup paa egne og velagt Mand Ubbe Christensen paa hæderlige og højlærde Mand Mag. Holger Sørensen Sognepræst til Snedsted Menighed hans Vegne havde ladet stævne alle i Aarup ingen undtagende for deres Sandhed at vidne anlangende Trolddomsrygtet paa Mette Jensdatter, Jens Ovesens Hustru i Aarup. Saa fremstod Niels Christensen og Tomes Jensen i Snedsted og vidnede med Ed efter Loven, at den 13. September sidst forleden bekendte Willads Michelsen i Aarup for dem i deres Sognepræsts Nærværelse, at for ungefær tre Aar siden havde Mette Jensdatter faaet 2 Skæpper Bygsæd af ham og gav ham derfor 1½ Mark, og da hun ikke kunde faa det saaet i en Ager, som nylig var gødet, sagde hun, at hun vilde befale baade ham og hans Sæd i Djævelens Vold, og sagde derhos: Det skal ikke blive Eder til Baade, og straks derefter mistede han Goden af sin Mælk, og det varede ved i to Somre, hvorfor han troede hende den Skade til. Willads Michelsen var ogsaa selv tilstede og vidnede edelig, at det var saa i Sandhed, som de tvende Mænd havde bekendt. Hvorpaa han af Oberstlt. Jacob Sparre, som er Mette Jensdatter og hendes Mands Hosbond, blev tilspurgt, om han ved Sjælsed og Haandspaalæggelse vilde sigte og beskyldte Mette Jensdatter for Troldkone og begære hende straffet. Hertil svarede han, at det gjorde han intet, han beskyldte hende ikke andet end han, som meldt, har Mistanke til hende.

Med lige soren Ed vidnede Anne Christensdatter, tjenende paa Neesgaard, at nærværende Aar sidst i Marts Maaned var Mette Jensdatter i Neesgaard og vilde laane nogle Gær, og skønt hun havde Gær nok, gav hun hende dog ingen, eftersom det blev hende forbudt, saasom Mette Jensdatter var berygtet for Trolddom, men svarede hende: Jeg brygger selv i Dag, hvilket og var Sandhed. Dermed gik Mette Jensdatter bort, men kom straks efter igen ind og sagde: Der løber en Kvie her ude med Studene, tag den fra. Hun gik da med hende ud, saa snart hun kunde, og Mette Jensdatter sagde saa: Giv mig to Kaal, jeg vil have dem til Springkaal¹). Hun svarede, at hun ikke turde for sin Madmoder, men tænkte saa ved sig selv: Flyer jeg hende intet, da maa jeg frygte, at hun vil gøre mig ondt, og hun bad hende saa selv rykke sig et Par, hvilket hun gjorde og gik bort med dem. Noget ud paa Natten, da Urten var bekvem til at lægge Gær i, lagde hun gode Gær deri og

¹ Frøplanter.

skikkede det som hun plejede at gøre og lod det staa til om anden Dagen, og da var det ikke gæret, der var ingen Gær derpaa, men noget ligesom noget sort Skarn flød ovenpaa. En fjorten Dages Tid efter bryggede hun igen med samme Slags Gær, da blev det ogsaa ligesom tilforn. Og denne Skade troede hun Mette Jensdatter til at have gjort med hendes Trolddom.

Fremdeles vidnede Niels Christensen og Tomes Jensen, at den 10. September sidst var Mette Jensdatter, Christen Willadsens Efterleverske i Aarup, for Sognepræsten og dem i Snedsted Præstegaard og bekendte, at for ungefær to Aar siden havde hendes Hosbond Mester Petter paa Neesgaard mistet Goden af Mælken af en halv Snes Køer, og Mælken var tynd som Vand og blaaagtig med Skarn paa Bunden, og de kunde ingen Smør fange deraf, hvilket varede et halvt Aars Tid. Men det hændte sig, at en gammel Mand af Snedsted Sogn, som døde nu i Fjor, kom til Neesgaard, og da han fornam det, sagde han, at han vidste Raad derfor, og at det var en Kvinde paa Bakken i Aarup, som havde taget Mælken, og han sagde det med saa tydelige Ord, at det kunde forstaas, at det var Jens Ovesens Hustru, der havde taget Goden af Mælken. Laan hendes Kærne, sagde han, saa faar I eders Smør igen. Saa laante de Mette Jensdatters Kærne og kærkede i den, saa fik de Smør. Og siden den Tid har de beholdt Goden af deres Mælk.

Ydermere vidnede de, at den 13. September næst forleden var Maren Christensdatter i Aarup i Snedsted Præstegaard og bekendte for dem i Sognepræstens Nærværelse, at en Onsdag for ungefær seks Aar siden kom hun til sin Mands Broderkone, Christen Willadsens Hustru Mette Jensdatter i Aarup Overgaard, og da gav Mette Jensdatter Jens Ovesens Hustru sig i Skænderi med hende, formedelst at hun maatte gaa paa Præstens Agre og sanke Rivelse, men hun svarede hende: Jeg vil ikke skændes med Eder, for jeg ved vel, I er ikke god. Anden Dagen, som var en Torsdag, om Morgenen styrtede udenfor hendes og hendes Mands Dør en ung Kvie, som de nogle Dage tilforn var buden 10 Mark for, og ingen kunde kende noget ondt paa den, og den havde intet skadet tilforn. Aaret efter havde de en nybær Ko, som de ikke havde mere Gode af, end de aldrig havde haft Ko. Og hun troede Mette Jensdatter til at have gjort hende denne Skade, og ydermere sagde hun: Hvis hun bliver ustraffet, kan hverken rige eller fattige bo hos hende.

Med lige soren Ed vidnede Jens Christensen i Giersbøl og Christen Svendsen i Aarup, at de i Dag, før Tinget holdtes, var hos Jens Christensen i Aarup efter hans Begæring, eftersom han var stævnet for at vidne sin Sandhed paa Mette Jensdatter, men var syg og sengeliggende, saasom han er en gammel Mand henved 86 Aar gammel, og begærede han, at de vilde høre hans Ord og bære hans Vidnesbyrd til Tinget. Saa gjorde han sin Ed efter Loven og vidnede, at Mette Jensdatter havde en Tid lang haft et ondt Rygte for Trolddom og, sagde han, hendes Svin har Tid efter anden gaaet og opvrodte min Jord, og naar jeg har lastet det og begæret, at hun vilde se Skaden, har hun sagt: Jeg vil lade Fanden se baade Jer og den, og ungefær for en otte Aar siden, da jeg gænte hendes Svin hjem, som gik og opvrodte min Jord, da samme Dag før Aften blev jeg saa svag og skrøbelig og næsten

sanseløs, saa jeg ikke kunde løfte eller vende mig i atten Uger, for hvilket jeg har en Mistanke til Mette Jensdatter.

14. Oktober. Delefogden Mads Michelsen havde stævnet Mette Jensdatter hid til Tinget i Dag til Sigtelse for Trolddomssager. Og fremstod da Maren Nielsdatter, Anne Christensdatter, Maren Christensdatter og Christen Willadsens Efterleverske og med Ed efter Loven vedstod deres tidligere Vidnesbyrd og nu uforbeholdent sigtede og beskyldte Mette Jensdatter for de Ulykker, der var timedes dem.

Med lige soren Ed vidnede Kiersten Nielsdatter Jesper Soldats i Aarup, at forleden Sommer var Aar havde Mette Jensdatter nogle Faar at vogte for hende fra 14 Dage efter St. Hansdag og indtil Kornet var inde, og da Mette Jensdatter forlangte 12 Skilling²) derfor, nægtede hun at give hende saa meget for saa kort Tid. Noget før Jul kom de sammen paa Aarup Mark, og da vilde Mette Jensdatter lade det blive ved 6 Skilling, men hun sagde, at hun ikkun vilde give hende 4 Skilling, saa sagde Mette Jensdatter: Det skal blive Eder de dyreste to Skilling I har faaet i Eders Dage, og I skal betale dem paa Eders Krop. Noget efter, som var Lillejuleaften, blev hun betagen med en ulidelig Sygdom med store Saaremaal paa hendes Lænder og Laar, og det blev til aabne Saar, som randt med Vand og Raad³), og samme Sygdom varede indtil Kyndelmisse. Henimod Kyndelmisse var Anne Boesdatter i Aarup inde hos hende, og da bad hun hende gaa for hende til Mette Jensdatter og sige til hende, at om hun var skyldig i dette, hun da vilde lette det for hende. Noget derefter blev det bedre med hende, og det bedredes saa Tid efter anden, indtil hun omsider blev tilpas. Og sigtede hun Mette Jensdatter, at dersom Mennesker var skyldig i samme hendes Sygdom, da var hun skyldig deri, eftersom hun havde lovet hende ondt.

Endnu vidnede Anne Boesdatter, eftersom hun blev tilspurgt, at hun huskede ikke, at Kiersten Nielsdatter bad hende være Bud til Mette Jensdatter, som hun havde vidnet, det maatte Kiersten selv bedst vide, men hun var ikke gaaet Bud for hende.

4. November. Peder Jensen Frostholt paa sin Hosbond Oberstlt. Jacob Sparres Vegne havde ladet Mette Jensdatter stævne hid til Tinget i Dag til Dom at lide for den Trolddomsbeskyldning, hun er beskyldt for, og i Rette lagde Tingsvidnerne af 23. Sept. og 14. Okt. Derhos fremlagde han et underskrevet Indlæg lydende som følger:

Saa som Jens Ovesens hustru Mette Jensdatter i Aarup, som for trolddoms gierninger mistenches oc sigtes efter tings- oc sigtelses vindere videre formelding, haffuer nu paa ottende vge paa Raastrup veret anholden effter Mag: Holger Sørensens til mig indgiffne Mesive oc egen haand attesterede widner etc. oc nogle tider med Jern fengselet, mens nu i dag her til tinget for doms paahør er indstefnet, da er ieg som hosbund, der sagen imod forneffnte quinde agerer, nu her for Retten i dag foruden nogen opsettelse en retmessig dom ofuer hende begierendes effter som hun kunde haffue fortient, oc hun der effter maatte lide oc undgjelde for de gierninger, hun sigtes for oc louligen ofuerbeuises, oc som ieg aff Christen Pouelsen forvalter

² 47 øre.

³ Materie.

paa Tanderup oc aff deellefogden Mads Michelsen i Hassing her til tinget schal vere indstefnet, mens om det til denne mistenchte trolddoms sag schal vere meent, er mig end v-beuist, saa som ieg iche vil formoede, at nogen sig med adelens tienner paa deris goeds oc deris sager anrørendes noget schulle ville befatte, helst naar en hosbund sager louligen procederer oc vdfører, som hidindtil med denne quindes sag scheet er oc end meere her effter ved yderste process (om Gud vil) schal schee, oc saa lenge at Kongen, som er Louens Ende, adelstanden med hals oc haand offuer deres bønder oc tienner allernaadigst privilegerer oc haandtheffuer, formeener ieg, at huerchen Chr. Poulsen eller nogen anden sig udj oc med deris sager kunde bemenge i nogen maade, oc til dend Ende haffuer ieg dennem her i dag til tinget ladet indkalde til doms paahør, om de der til noget hafuer at suare etc. Her paa er ieg et rigtig tings vinde begierendes oc beder, at dette mit lidet forset for Retten maa læses oc paategnes. Til witterlighed under min egen haand. Raastrup d. 4. Nov. 1686. Jacob Spare.

Sagen blev opsat i 14 Dage, og otte Mænd blev opnævnt til Meddomsmænd, da Sagen angik Liv og Ære.

18. November. I Retten var mødt Jens Ovesen i Aarup paa sin Hustrus Vegne og i Rette lagde en af hæderlig og vellærde Mand Hr. Jens Kielsen, Sognepræst til Haring og Stagstrup Sogne, Provst i Hassing Herred, underskreven saa lydende Attest: Mette Jensdatter, barnefødt i Haring sogn oc nu boende i Aarup i Snedsted sogn, haffuer des midler tiid oc saa lenge hun sig i min sogn opholdt, iche veret udj nogen wan Rygte enten for Trolddom eller anden groffue last, saa vit mig er beuist, huilchet jeg med egen haand testerer. Roesholm d. 17 Sept. 1686. Jens Kjeldsen. Samme Attest var underskrevet af flere Haring Sognemænd.

Dernæst fremlagde han en anden Attest, lydende: Efftersom jeg underschrefne Niels Lauritzen i Aarup er stefnet til Hassing-heretsting min sandhed at aflegge anlangende Mette Jensdatter i Aarup, saa er det mig i ald sandhed beuist, at ieg haffuer hende indted at schylde end erligt oc got er, huilchet ieg med siels Eed vil bekreffte huor oc naar behoff giøres. Til witterlighed min nafn med 3 bogstaffuer undertegnet N L S.

Endnu fremlagde han sit skriftlige Indlæg, som lyder saaledes: Jeg fattige mand foraarsages her med wemodeligen at andrage, at efftersom min sogneprest Mester Holger Sørensen i Snedsted haffuer min fattige Hustru Mette Jensdatter angiffuen (Jeg formeener v-schuldig), i det hand hende ved en deel widner for dend fule trolddoms synd ville haffue beschyldet, oc saadant ved sin schrifuelse oc forberørte widner for min welbyrdige hosbund Jacob Spare til Raastrup schal haffue indgifuuet, huor udofr min hustru er blefuen tagen oc ført til Raastrup oc der haffuer sidet paa siffuende ygge udi fengsel oc baand oc desimidlertiid nogle gange er ført her til tinge for widners oc sigtelsers paahør, er nu endelig der paa til doms paahør i dag hidstefned. Mens huis (som formodes) at dend forordnede domer grandgiffuelig vilde betragte oc flittig efftersee de her for Retten offuer min hustru indgiffue oc førte widner, da siunes de meere af had oc misgunst end paa sandhed at were grundet, Ja som at vere idel sammen sanchede stue oc benche widner, oc

dersom sligt maatte haffue genge, da kunde et hvert Guds barn baade ære oc lifff fra windes. Jeg vil oc formoede, at ingen af dennem, som min hustru saa v-beuislig haffuer beschyldet oc mistencht, schal kunde fremkomme oc med siels Eed sige, at hun haffuer giort nogen Trolddoms synd oc gierning eller der udi at vere medtvider, tj dersom en mistanche schal regnes for en fuldgiort gierning, da er der visselig en Retferdig Gud til, som den bare sandhed vil aabenbare, Ja dertil retsindige dommere beschicket, som effter sagens yderste grandschning forsuarligen schal dømme . . . mens om hun v-schuldig befindes, at dend barmhiertige Gud hendes ære oc lifff ved Rettens midler da wille befri, oc hendes angifuere for v-beuislige tillagde trolddomsgierninger effter deris egen indbildede mistencher engang maatte bliffue kiendt oc tilbørlig sat til Rette. Thi huad widnernes indhold er angaaende, nemlig først Willatz Michelsens, da henger den sag saaledes til hobbe, at jeg oc min hustru hafde lennt oc tilschyldet os 2 schp. biug sæd af hannem oc det med rede penge hannem effter hans egen willie betaldt, mens som det i guds sandhed befant, at Willatz imod sin løffte self hafde besaaed bemelte Jord 2 schpr. biug land, da mueligt min hustru for slig mishagelig medfart kunde af menischelig schrøbelighed hafue ladet falde nogle hastige ord, mens om hans melchen der ofuer schulle blefuen formindsched, eller til schade, schal aldrig nogen med sandhed min hustru det kunde paasige der udi at vere aarsag. Der nest Anne Christensdatter . . . Mette Jensdatter . . . Maren Christensdatter . . . Kiersten Soldats . . . Thi som vi ere kun fattige huusfolch, oc nu saa som fra ald wores ringe formue oc fattigdom, søger vi dog med Guds hielp at føre et erlig Rygte oc nafn udi graffuen . . . oc som vi udi denne suare sag ingen forsuar haffuer uden gud alleene, som er den bæste dommer, da ville vi hannem oc dend wærdslig ret dette aldsammen inderligen oc ydmygeligen haffue befallet. Actum d. 4. Nov. 1686. I. O. S.

Hvorefter blev saaledes afsagt Dom: Da effter tiltalle, giensuar oc denne sags leilighed oc som her i Rette legges aff welb: Her Oberst Leut: Spare et tings vinde aff 14 octobr: sist affvigt, huor aff befindes Mette Jensdatter Jens Oufuesens at vere sigted oc beschylt for Trolddoms konster aff adschillig personer, som de oc ved Eed bekreffter, hun dennem oc andre haffuer beschadiget, en part paa deris Melchinde oc Ølbrøgning, nogle paa dens queg oc i andre maader, en deel hun schall haffue loffuet fortræd, som siger sig det oc saa at vere wederfaret, huilchen ocsaa med et tingsvinde aff 23 septembr: sist affvigt bekrefftes, dog samme quinde om saadanne beschyldninger ey haffuer willet bekiendt, da som en deel aff indført personner wed deris Eed hende for trolddom haffuer beschylt oc sigted, der foruden winder nogle, at hun for trolddom haffuer weret berygted, saa sees iche saadant ved Eed aflagd sigtelse oc winder aff os kand sueches, huor fore vi iche vide bemelte MetJensdatter med billighed gandsche at kand frikiende, men tilfinder hende at lide effter Lovens siette bogs første cap. tiende art⁴.

Dommerens Hildethed i Tidens overtroiske Forestillinger har giort ham blind for, at der kun forelaa

⁴ have sin Hovedlod forbrudt og straffes med Arbejde i Spindehuset sin Livstid.

Mistanke og Beskyldninger og ikke Bevis. Jens Ovesen indankede Dommen for Viborg Landsting, som 26. Januar 1687 frifandt Mette Jensdatter. Landstingsdommens "Beslutning" lyder: Da effter tiltalle, giensuar oc denne sags leilighed, Efftersom iche nøiagtig beuises, at Mette Jensdatter nogen trolddoms konstler hafuer øfuet oc brugt eller i slig v-loulig mishandling veret schyldig, mens alleneste i Rette legges adschillige sigtelser oc beschyldninger ofuer hende, huilche hun gandsche benegter oc fragaaer, da bør de imod hende førte beschyldninger oc widner oc heretzfogdens der paa udstede dom magtesløs vere och iche at komme hende til hinder eller schade i nogen maade.

Oberstlt. Sparre, som vistnok kun under Pres fra Mag. Holgers Side havde reist Sag mod Mette Jensdatter, stævnedes nu den 6. Mai 1687 hendes Anklagere til Dom at lide for deres usandfærdige Beskyldninger imod hende. Da Sagen kom for Retten den 16. Juni, lod han fremlægge sit skriftlige Indlæg: Saa som effterschrefne personer nemlig Willatz Michelsen i Aarup, Anne Christensdatter tienende udi Neesgaard i Nørhaae sogn, Mette Jensdatter afgangne Chr. Willatzens i Ofuergaard i Aarup, Maren Christensdatter Morten Ofuesens hustru, Jens Christensen oc Kiersten Nielsdatter i Aarup hafuer samptlig til Hassing heretzting bekiendt, wondet oc zigted paa min tiener Jens Ofuesens hustru Mette Jensdatter i Aarup for trolddoms sager oc konstler at schulle hafue brugt oc øfued, da effter som paa Hassing ting er ganget dom oc Mette Jensdatter er tildømt at schulle lide effter lovens siette bogs 1 Cap: 10de Art., med huilchen dom Jens Ofuesen paa sin hustrus vegne formeente at vere scheid forkort oc siuntes dermed iche at kunde vere fornøiet, udi henseende at det hans fattige hustrues Ere oc velfart Ja endog lifuet saa meget v-schyldig angich, huor udoffuer hand nødvendig blef foraarsaget samme afschuelige trolddoms sag for dend Høianseelige offuerret til Wiborig Landsting igien at lade indstefne, mens effterdi at samptlig fornefnte widners personer, som til landstinget var indstefnede deris vidner oc zigtelser imod Mette Jensdatter widere at schulle vere gestendig⁵), oc dog ingen af dennem enten personligen eller med schriffblig indleg der haffr møt til stede, formedelst de den beschylde inted kunde offuer beuise, da hafuer de Høiædle Landsdommere for got oc ret befundet saadanne dumdristige oc løse sigtelser oc widner sampt heretzfogdens dom at underkiende oc magtesløs at vere, huor for effter slig beschaffenhed oc medfart ieg som deris hosbund oc udi alle billige sager en forsuar høiligen hafuer veret foraarsaget alle forbemelte sigtelser oc widnes personer til dette samme heretzting igien at lade indstefne, huor de til forn paa min tiener Mette Jensdatter wondet oc sigted hafuer, oc nu for dommeren, som Retten betiener, udi Rette setter, om forskrefne personer (som saa fälscheligen oc løgnagtigen ved en dyrebahr Eed foruden ald schiel oc aarsag paa min tieneres Ere, liff oc velfart wondet oc zigted hafuer oc det dog aldrig enten hafuer giort eller kunde beuislig giøre) derfor igien iche burde at lide effter louven oc der foruden dend stoere omkostning, at quinden saa lenge paa min gaard sad anholden, sampt ald anden paa processen anvente

bekostning mig billigen igien bør at erstatte, huor paa ieg en retmessig oc forsuarlig dom er begierendes. Rastrup d. 6 Maii 1687. Jacob Spare.

Herimod var i Retten mødt Niels Christensen af Snedsted, som i Rette lagde et Tingsvidne af 12. Mai, hvori Mag. Holger Sørensens skriftlige Vidnesbyrd findes indført, lydende: Jeg er indstefnt i dag min sandhed at vinde om dend forpligt oc forligelsmaal, Jens Ofuesen oc hustru Mette Jensdatter gjorde vngefer tre vgger effter de kom sennest fra Landstinget, huor hun fornegtede, hun ey kunde giøre trolddom, det dend aldseende Gud best seer, som hende kiender, da lofuede Jens Ofuesen paa sin oc sin hustrus da fraverendes vegne her i Snedsted, at hans hustru ey meere her effter schulle true de vindes personer med nogen v-lyche, som paa hende hafuer wondet oc sigted, men med dennem effter denne dag lefue christelig oc fredelig oc alding, som passeret er til denne dag ved processen, vere død oc magtesløs, her paa ragte goedwilligen mig sin haand paa de fraverendes vegne, som ware Willatz Michelsen i Aarup, Mette Jensdatter i Ofuergaard, Anne Christensdatter i Neesgaard oc de andre i Aarup, som i samme sag wondet hafuer, huilchet scheidde i Jens Jensen af Elstedgaard oc Lauritz Willatzen i Giersbøll deris neruerelse, det samme lofuede Mette Jensdatter self i Lauritz Willatzen i Giersbøll oc min neruerelse i min stue dend 23 Martii sist afviget. Men som ieg forleden hørde, at der war stefned i sagen paa ny oc giordes præntioner paa vindes personerne deris ære maaschee rørende oc penges udgiff, for huilche tuende poster vindes personerne senest til Landstinget i Landsting stefningen af Jens Ofuesen blefue søgt for, oc nu en gang i samme sag, som paa stefnt var, dømt er, spurde ieg dend 17 Aprilij sist forleden her i Snedsted Jens Ofuesen oc sin hustru ad, huor for de ey holder deris forpligt oc løffte, da suarede de bege, stoer omkostning hafde de baade til Hiemting oc Landsting giort paa sagen, men de schulle dog blifue fast wed huis som de tilforn med haand oc mund lofuet hafuer, nemlig med de vindes personer at vere forligte, oc sagde de begge, de iche hafde stefned, ey heller bedet noget menische om at lade stefne i dend sag, sagde der hos, kand wj haffue roe for dem, da schal de noch haffue roe for os, oc schylden schall iche vere woers, wi io her effter schal lefue fredelig baade med dem, som hafuer wondet i denne sag, oc med alle menischer, huilchet er sandfærdig passeret, saa sant hielpe mig Gud oc Hans hellige ord. Datum Snedsted præstegaard 12 Maii 1687. Holger Sørensen Schandorph.

Da effter tiltalle, giensuar oc denne sags leilighed oc som welb: Jacob Spare formeener, at de indstefnte personer bør at lide effter louven oc betalle processens anvente bekostning for deris vinder oc sigtelser, hand beschylder dennem for at haffue giort imod Met Jensdatter paa hendes ære oc Rygte, oc hun dog af de høiædle her Landsdommere er frjkiendt, oc same personer dens vinder oc sigtelser schal vere blefuen magtesløs kiendt, Mens i huor vel i saa maader paa dennem er sat i Rette, hafuer de høivise herrer Landsdommere dog aldeellis intted til funden dennem nogen mulct i deris Sententz, beuises oc, at Jens Ofuesen oc hans hustru med offuen bemelte personer at vere forligte i deris fraverelse for deris sogneprest oc hans medhjelper deris neruerelse, saa

⁵ være gestendig, vedstaa.

effter for berørte leilighed sees iche vi os kand til for driste denne paa dennem gjorde præntention at kand bifalde eller i saa maade paa dennem at døme.

ANNE LAURITSDATTER.

1686 11. November. Delefoged Mads Michelsen i Hassing havde den 4. November ladet Anders Nielsen i Aarup og hans Hustru Anne Lauritsdatter stævne hid i Dag til Tinget for Beskyldning paa hende for Trolddom. Og fremkom da for Retten sal. Poul Willadsen i Aarup hans efterladte Hustru Anne Christensdatter, som vidnede med oprakte Fingre og Ed efter Loven, at for ungefer 10 eller 11 Aar siden var hendes Mand med at brænde noget Lyng i Aarup Vesterhede, som Anne Lauritsdatter af Aarup tillige med en anden Kvinde af Sønderhaa Sogn havde slaaet. Poul Willadsen og andre af Aarup fortrød paa, at fremmede skulde slaa Lyng i deres Hede, og at Anne Lauritsdatter vilde hjælpe dem dertil, hvorfor Poul Willadsen var med nogle af Bymændene paa Heden og opbrændte samme Lyng. Om Morgen, da Vidnet kom ud i Heden, sad Anne Lauritsdatter grædende ved Stedet, hvor Lyngen var afbrændt, tilligemed den anden Kvinde, og Anne Lauritsdatter sagde til hende, at de skulde faa en Ulykke, som havde brændt Lyngen. Straks derefter blev hendes Mand ligesom fra sin Sans og klagede sig for hende og sagde, der kom en Taage omkring ham, og en sort raget⁶) Hund kom til ham, og den samme Stund tyktes han, han vilde skære sin Strube ud. Han gik saa hen ligesom han var forrykt og taabelig og var ræd for Folk en syv eller otte Ugers Tid, og da endelig kom han til og skar sig i sin Strube med en Høle, derefter laa han længe og pintes og var et afsindigt Menneske, som om han havde været besat. Saadan var han en 17 eller 18 Uger, saa kom han sig noget og kom til sin Forstand igen, og da klagede han paa Anne Lauritsdatter og skyldte hende for at være hans Skademand.

Med lige soren Ed vidnede Jens Nielsen i Aarup, at samme Morgen som Lyngen var afbrændt, talte Anne Lauritsdatter med ham og spurgte ham, om hans Broder var med at brænde Lyngen af, hvortil han svarede, at det vidste han ikke, og sagde hun til ham: Sig mig det, ieg skal give dig en Skilling, men han svarede, han vidste det slet intet. Da truede hun og sagde: Da skal der nok gaa Ild i lige saa meget for dem, eller de skal faa lige saa megen Skade et andet Sted. Endnu vidnede Jens Nielsen tillige med Rasmus Nielsen og Niels Svendsen i Aarup med lige soren Ed, at de, som var med at opbrænde Lyngen, som var Poul Willadsen, Christen Willadsen og Peder Nielsen, alle tre times Ulykke, Poul Willadsen skar sin Strube ud, Peder Nielsen døde der en skøn Hest for, og Christen Willadsen mistede to Køer straks derefter. Ydermere vidnede de, at Anne Lauritsdatter i mange Aar har været

berygget for Trolddom for en Foged paa Todbøl, som hun med sine Trolddomskunster skulde have taget Livet af for et Klammeris Skyld, som de skulde have haft sammen. –

Den anklagede havde imidlertid da allerede selv fældet sin Dom. Samme 11. November afhiemlede fire Dannemænd Synsmænd paa Tinget deres Syn saaledes: at paa Tirsdag nu sidst var de Syn over Anders Nielsen i Aarup hans afdøde Hustru navnlig Anne Lauritsdatter, som hastig døde, og fandt de hende liggende paa Stuegulvet paa noget Halm, da saa de paa hendes døde Legeme og befandt ingen Skade nogensteds uden paa hendes Hals, hvoromkring der var en rødblaas Streg, og kunde de ikke synes andet, end at samme Streg var giort med et Reb eller Baand.

Anders Nielsen stod til Vedermaalsting og blev tilspurgt, om han vidste, om hun selv eller andre var Aarsag til hendes Død, hvortil han svarede, at han vidste ikke noget Menneske var Aarsag dertil.

1687 20. Januar. Ubbe Christensen i Koldby paa Mag. Holger Sørensen og Snedsted Kirkeværgers Vegne havde stævnet Anders Nielsen i Aarup med hans Husgesinde hid til Tinget i Dag til Vidnes Paahør. Peder Andersen og Jens Christophersen, tienende i Snedsted Præstegaard, vidnede med Ed efter Loven, at i Gaar tre Uger var de hos Anders Nielsen, som da var paa Snedsted Kirkegaard og begyndte at kaste en Grav. Da forbød de ham at aabne Kirkegaarden, førend han havde talt med Præsten og Kirkeværgerne og af dem faaet Lov dertil, hvortil han svarede, at hans Hosbond havde givet ham Forlov, og blev han ligevel ved at kaste Graven⁷). Og i Dag tre Uger saa de, at han tilligemed sin Søster og tre sine Børn kom kørende med en Ligkiste paa Vognen, og da han blev tilspurgt, hvad der var i samme Kiste, svarede han, at hans Hustrus Lig var i den. Saa kørte de om paa nørre Side af Kirkegaarden og løftede Kisten over Kirkegaardsdiget⁸) og nedsatte den i bemeldte Grav. Og midlertid dette passerede, var Præsten Mag. Holger ikke tilstede, men var i Tisted begge Dagene.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1941, side 13-32)

⁶ *raget*, langhaaret; der menes dog vistnok *raglet*, tottet. Det er Fanden, der kommer i Hundens Skikkelse.

⁷ D. L. 6-6-21: Den, som sig selv ombringer, maa ej begravis paa Kirkegaard, med mindre hand gjør det i Sygdom og Raseri.

⁸ Hvis Selvmordere begravdes paa Kirkegaarden, blev Kisten ikke ført ind gennem Kirkegaardsporten, men løftet over Kirkegaardsdiget og uden Jordspaaastelse nedsat nord for Kirken.